

dela po družtvih, bo moral dati društvenim odborom na razpolago ta gospodarski svet. Skrbimo vsi, da bo učiteljstvo tekom enega leta stvarno in moralno pripravljeno, da pooblasti svoje delegate na prihodnji naši pokrajinski skupščini za glasovanje o obveznosti članstva pri naši gospodarski organizaciji. Naloga gospodarskega sveta bo, da se učiteljstvo pravočasno informira o potrebnih višini enotnega deleža in o številu mesečnih obrokov, v katerih naj se ta delež izplača.

Stojimo na stališču, da naj propaganda prepiča članstvo predvsem s stvarnimi argumenti o potrebi te akcije, da pa ne gre zanemarjati pravnih momentov, ki pridejo v poštev.

Volitve delegatov za prihodnjo pokrajinsko skupščino se morajo izvesti na podlagi pritrditve ali odklonitve obveznosti pri gospodarski organizaciji, disciplina v tem vprašanju pa se bo določila na podlagi izglasovane večine.

Ker se zavedamo velike važnosti tega vprašanja za vso našo bodočnost, nas pri tem ne more ovirati malodušje in kverulantstvo posameznikov, ampak hočemo korakati proti svojemu cilju neovirani, pa če bi tudi bili primorani pustiti za seboj vse

one, ki ne dobe v sebi dovolj moralnih sil, da bi sledili našemu koraku proti solncu.

Nismo se borili desetletja za dvig šole in svojega stanu, da bi ne vedeli in krvavo občutili na svoji koži, da ni idejne in vzgojne svobode brez gospodarske svobode. In ker to vemo, bomo smatrali vsakogar, ki ne bo prispeval k naši gospodarski osamosvojitvi, kot škodljivca narodne prosvete in izdajico svojega stanu.

Slovenija utiraj nova pota.

V tem momentu so uprte oči tudi velike večine naših tovarišev širom države na slovensko učiteljstvo. Naša pozicija v celokupni organizaciji, naš kulturni pomen za vse učiteljstvo države ter naša dolgoletna praksa v organizatoričnem delu nam nalagajo dolžnost, da stopamo v prvih vrstah v borbi za osamosvojitve celega jugoslovenskega učiteljstva. Izkažimo se vrednim te častne naloge, ki nam je dana po položaju in zgodovini. Z železno voljo hočemo izvesti svoj kulturni in gospodarski program in pokazati pot do uspeha vsem svojim tovarišem v državi. Postoteri naj naše sile zavest, da z osamosvojitvijo stanu razrežemo svoje, do sedaj vklepane moči v prilog demokracije ljudske izobrazbe in dviga lastnih moralnih sil.

Naš tisk.

(Poročal na VII. pokrajinski skupščini pov. UJU — Ljubljana dne 6. VII. 1927 v Kranju tov. Josip Ribičič.)

V tisku se zrcali moč in moralna vrednost tistega, kateremu služi. Naznотraj je tisk sile, ki preprečuje razcepljenje moči in jih druži v eno samo harmonično enoto, navzven pa je bojno kopje in ščit obenem. Vsak tisk je del splošne javnosti. Po tisku spozna javnost notranjo vrednost in ustroj izdajatelja. Tisk je občutljiva prizma, ki dobermu opazovalcu kaže najpomembnejšo nianso ustroja. Zaradi tega ni nevažno, ampak je neobhodno potrebno, da se s tiskom temeljito in trajno peča najvišji forum organizacije. Vprašanje urednikov osebne in osebnosti je važno, a ne najvažnejše, najvažnejše so direktive, ki jih urednik prejme in po katerih se mora ravnati. Urednik je izvršilni organ smeri, sprejetih na glavnih skupščinah in pride njegova zamenjava šele takrat v poštev, če njegova osebnost ne nudi dovolj garancij.

V tem oziru smo bili doslej vse prepo-vršni. Del našega tiska, na katerem smo imeli vsi največji interes in katerega smo sami izdajali, je stal sakrosanktno ob strani naših izvajanj z devizo: »noli me tangere«. Posledice te naše indiferentnosti ali recimo: pretirane obzirnosti so se kazale v tisku samem, ki je lahko hodil poljubno pot, in pa v tem, da n' so celo nekateri naši agilni člani videli tesne spojenosti med stanovskim in kulturnim delom organizacije. Ta naša premajhna briga ni najmanj pripomogla do zahtev po kulturni opredelitvi organiziranih članov, kar je absurdno! Naš tisk je bogat in pester; v njem se ne izraža le naše strokovno razredno gibanje, ampak tudi naše kulturno delo. Temeljito in stvaren pogovor ter natančna določitev smeri našega tiska bi morala biti skoroda glavna točka na vzporedju vsakoletne skupščine.

Ne da bi se spuščal v podrobno kritiko dosedanjih napak v našem tisku, predidem k posameznim delom, skušajoč jim določiti delokrog in smernice za bodočnost.

Stanovsko-politični tisk.

»Učiteljski Tovariš« je glavno zrcalo našega organizacijskega dela za utrjevanje stanovske zavesti in za dviganje moralnega nivoja našega stanu. Za hlastno iskanje potov, ki vodijo do realizacije novih smeri, sprejetih z deklaracijo, za kompromisna popuščanja v načelnih vprašanjih, bi ne smelo biti prostora v njem. Skozi vsak njegov stavek bi se morala viti srebna in jasna nit našega hotenja in našega cilja. Vsak njegov uvodnik mora biti verna slika situacije, tako da bi vsak član iz njega črpal nov impulz za bodoče delo. Inicijativno in gradivo za te članke dajaj tajnik poverjenstva, ki mu mora biti vse gibanje v organizaciji do potankosti znano; urednikova skrb pa bodi, da se napišejo. Treba bi bilo dati uredniku sredstva na razpolago, da si take vrste člankov eventualno naroči. Tu bi ne smeli skopariti, tu bi morali prenehati s zastojkarstvom in s podcenjevanjem duhovnega dela. Na uvodno mesto spadajo tudi primerni članki važnih zgodovinsko nacionalnih dni. Vidov dan nam n. pr. prelepo kaže kako dovede kremenja volja do moči in moč do zmage.

Ekskluzivna in separatistična naziranja bi ne smela stati v listu na takorekoč ofi-cielnem delu, ampak pod rubriko »Svobodna beseda«, ali »Svobodna tribuna«. Morajo pa biti pisana tako, da ne vsiljujejo svojega naziranja vsem, ter tako, da ne kompromitirajo splošni intelektualni nivo s svojim duhovnim uboštvo. Tudi svoboda imej svoje meje. — Pač pa moramo v kulturnih vprašanjih tolerirati vsak »pro« in »contra«. Isto vzgojno nalogo kot uvodniki vsaj vrše tudi novice iz stanovskega pokreta naših tovarišev v inozemstvu in stanovskega pokreta drugih narodov. Poročila društvenih zborovanj naj vsebujejo samo kar je originalnega in kar vse zanima. Osebnosti kadilnice bi se morale odpraviti. Sklepi društev ne spadajo v list, ampak na centralo, ki jih ali sprejme in nato obelodani, ali pa jih predloži delegaciji, da o njih sklepa. List bodi zrcalo našega skupnega dela.

Vabila naj se tiskajo sumarično. Dnevni red je nepotreben, ker ga itak prejme vsak član od društvenega tajnika. Kjer to ni upeljano, naj se upelje.

Nekrologi so artistična zadeva in naj bodo pisani tudi artistično.

Isto velja za književna poročila, ki spadajo v list pravzaprav le kot kronistično naznanilo, kajti objavljenje hvalisanj, ki so danes pridejana skoroda vsaki novi knjigi, posebno manjvredni, objava takih reklam namesto književnih ocen, nas premnogokrat blamira pred kompetentno javnostjo, ki po njih sodi našo literarno izobrazbo in naš literarni okus. Res je, to delajo vsi dnevniki, a ti bi ne smeli biti naš vzor. Obširnejša književna poročila naj izidejo le o delih, ki nas posebno živo zadenejo in ki zahtevajo nujno konstatcijo ali takojšen odgovor. Ostalo spada v »Popotnika«, »Tovariš« bodi tedaj urejevan tako, da se bo iz njega razbralo v glavnem vse gibanje strokovne organizacije. Vse to delo pa seveda ne moremo naprtiti eni sami osebi — uredniku. Urednik nam bodi le porok, da se list urejuje po navodilih sprejetih na skupščinah. Njegova skrb in njegova pravica bodi, da si preskrbi njemu odgovorne urednike za posamezne rubrike.

Pedagoško-znanstveni tisk.

Kakor bodi »Tovariš« zrcalo našega notranjega organizacijskega dela, tako bodi »Popotnik« dokument učiteljevega kulturnega udejstvovanja in opora pri šolskem delu. Tedaj: napol glasilo našega kulturnega dela (sem spada tudi organizacija samoizobraževalne akcije), napol pa znanstven — ali manj znanstven kot praktičen. Pol reflektiven, pol aktivno praktičen. Članki, ki nimajo sodobne vrednosti in ki nimajo zveze z našim šolskim delom, naj odpadejo. Popolnoma se strinjam z Jožetom Pahorjem, ki nam je rekel, da mora »Popotnik« spet postati intelektualni voditelj slovenskega učiteljstva ne samo v učnem in metodnem oziru, ampak prav posebno še v njegovi splošni izobrazbi. Naloga »Popotnika« je, da pomaga reformirati našo intelektualistično osnovno šolo v delovno kmečko šolo, v praktično šolo, ki se bo bolje izplačala kot današnji tip.

Ne strinjam pa se z njim, ko smatra, da je v »Tovarišu« potreben prostor za poročila o kulturnem udejstvovanju učiteljstva, kajti tam bi poročila imela le momentano vrednost, in je tudi treba za to delo temeljite splošne izobrazbe. Kakor smo upeljali smotrenost v organizacijsko in stanovsko delo, tako jo bomo morali upeljati tudi v naše kulturno udejstvovanje, če hočemo, da nam naše delo donaja sadov. Naj je bilo tridesetletno kulturno delo učiteljstva še tako požrtvovalno, vidnih in trajnih uspehov ni rodilo.

Poročila o kulturnem udejstvovanju učiteljstva spadajo v »Popotnika«, v »katerem ne najdemo nobene sledi o delu pijo-nirjev nove reforme«, kakor smo danes slišali. Da se more to izvesti, je seveda treba to, na kar nas opozarja »Popotnikov« urednik s temi besedami:

Osigurati list materialno tako, da se mu obseg poveča, in pa spise honorirati tako, da reflektira list lahko na stalne dobre so-trudnike. Rajnki Cankar je »zastojkarje« prekel — »Popotnikov« urednik goji še to pasmo in je zastojkarjem celo hvaležen, ker mu pomagajo ter časih res odvezemo del bremena z njegovih ram. To pa so le slučaji, vršina lista pa se mora meriti po stalnem sotrudištvu.

Mladinski tisk.

Nič manj važna zenica v našem očesu kot »Tovariš« in »Popotnik« bi moral biti »Zvonček«. Zanj bi moralo veljati načelo, da je za mladino najboljša — komaj zadostna. Moral bi biti torišče, kjer bi se srečali naši in tuji najboljši mladinski pisatelji. Postaviti bi se moral v službo novim smerem, t. j. novi šoli. Presekati bo moral s preteklostjo in iti s časom. Urejevan bi moral biti tako, da bi se vsak čas lahko sprejel kot šolski časopis ali vzgojna revija mladine. Izključno beletristična vsebina bi

morala služiti vzgoji in ne bi smela biti zgolj slučajna; sestavki iz realnega sveta, pisani v umetniški, beletristični obliki pa služiti kot podkrepilo realni snovi. V posebnem delu naj poleg tega prinaša aktualne novice, ki otroka zanimajo in ki vplivajo nanj vzgojno. Prav je, da otrok v listu, v njemu namenjenem delu, sodeluje, a to sodelovanje bodi prosto, spontano, nešolsko, brez sledeče ocene otrokovih misli, ki spominja na šolsko disciplino, in najvažnejše: to sodelovanje ne sme izgledati kot reklama za list.

Seveda je vse to odvisno od gmočnega stanja lista, oziroma od števila naročnikov. Z dobro organizacijo pa se to kaj lahko izvede. Če se bodo sestavki iz »Zvončka« uporabljati tu pa tam v šoli kot čtivo, se bo kaj kmalu vzbudilo zanimanje zanj. (Poznam dobrega šolnika, ki zajema snov za skoroda ves pouk v šoli iz političnega dnevnika in ima s tem načinom pouka lepe uspehe). Da se vse to realizira pa je v prvi vrsti potrebno, da se vsi naši člani zavedajo pomena mladinskega lista. In to zavest posplošiti, je naloga »Popotnika«, kakor je naloga »Tovariša« kontrolirati organizacijsko delo članstva v tem oziru. Potrebno bi bilo imenovati odbor par članov, ki naj se z urednikom natančno pogovore o podrobnostih, ki so potrebne, da list usmeri svoje korake po direktivah sprejetih na današnji skupščini in o načinu pridobivanja naročnikov.

Vsak učitelj je več ali manj gotovo čutil vrzel, v katero je pahnjena otrok po izvršeni šolski dobi v vzgojnem in tudi v ožri splošne izobrazbe. Prepuščen sam sebi tava in išče, in to v dobi, ko je njegova duša najbolj dovzetna za zunanje vplive. Niti srednješolski mladini ni ta vrzel povsem prihranjena. Vez, ki vežejo otroka na učitelja so na mah presekane; otrok pade po osemletnem našem vplivu v območje tujih moči, ki navadno ne goje simpatij s šolo. Učiteljstvo bi moralo zastaviti vse svoje sile v to, da bi mladino obdržalo tudi po izvršeni šolski obveznosti pod svojim poštenim vplivom, kajti današnja mladina je jutrišnji narod.

Važno nalogo v tem oziru bi izpolnil strokovno-literarni list za odraslo mladino, kateri bi prinašal dobre sestavke iz vseh mogočih panog pod naslovi, n. pr.: »Leposlovje«, »Naša zemlja« (to bi bili sestavki iz realnih ved), »Naše telo« (članki o zdravju, športu, iger), »Naše delo« itd.

Čul sem pomisleke nekega meščanskošolskega ravnatelja, da bi meščanskošolski učitelji in srednješolski profesorji ne sprejeli simpatično takih publikacij, če bi jih osnovnošolsko učiteljstvo izdajalo. Jaz tega ne verjamem — a če je res — prav! izdajali bomo list za našo kmečko mladino, ki je tega morda še bolj potrebna kot srednješolska in pa tudi zato, ker je naša — in izključno naša. Ne kapriciramo se na uredniško čast — ta je lahko v rokah tudi ne-učitelja — hočemo le nadzorovati pot, po kateri hodi naša mladina predno se prelevi v narod, in hočemo obdržati v svojih rokah vse postavke, ki dvigajo ugled našega stanu, za kateri ugled se moramo dnevno boriti, kajti nobenega stanu ugled ni splošnosti tako na poti kakor naš. (Mislim, da to zaradi tega, ker se polagoma emancipiramo in postajamo od dne do dne faktor, preko katerega v doledni dobi ne bo mogoče iti v nobenih aktualnih vprašanjih).

Književne Maticе.

Potrebna, četudi ne tako pogostega in neprestanega vpliva in važna dovolj, da bi jo bilo treba realizirati, se mi zdi »Mladinska Matica«, o kateri je »Tovariš« že poročal.

Njen delokrog bi bil isti kot drugih »Matic«. Izdajala naj bi vsako leto enkrat razne publikacije, kot n. pr.: 1. »Koledarček« z raznimi statistikami o dinastiji, o letalstvu, šolstvu, razne primerne šale, uganke itd. 2. Beletristično obdelano knjigo realne vsebine. 3. Povest po možnosti izvorno. 4. Prevod iz svetovne literature. Literarna vsebina teh publikacij naj bo zajeta iz naroda, iz vsega kar ima narod lepega, vzgaja naj okus, domačnost, ustvarja naj telesno in duševno zdrave ljudi. Povesti naj imajo zdravo zrno, a naj ne bodo tendenčne. Realna snov bodi literarno obdelana in brez suhoparnosti. Tu bi bili na mestu dobri potopisi. Matica imej poleg tega pravico izdajati tudi druge mladinske knjige.

Organizatorični ustroj »Maticе« bodi: Odbor, sestojec iz literarno naobraženih članov, ki so obenem recenzenti. Ta odbor pošilja okrožnice sreskim poverjenikom, ki organizirajo po srezih nabiranje naročnikov in pobirajo članarino. Šele ko je članarina zbrana in je gmočni uspeh zasiguran, izide prva izdaja publikacij. Ta odbor bo moral po svoji sestavi garantirati, da publikacije ne streže širiti kakih posebnih svetovnih naziranj.

Ostanejo nam še publikacije »Šolske Maticе«. O teh sem že povedal svoje mnenje v svojem delovnem programu in nimam ničesar dodati.

S tem svojim referatom nisem imel le namena dokazati potrebo reorganizacije našega kulturnega programa, ki je doslej taval po poteh brez jasnega cilja, ampak tudi spraviti s pota trditve o nekulturnem programu naše stanovske organizacije.

Končujem in podčrtujem Pahorjeve besede:

Kar investiramo energij in kapitala, naj nese dobre obresti, to načelo zasledujemo vedno! Ideje so mrtve, če nimajo živih nosilec, ideje so seme, ki jim da dejanje obliko in življenje. Vsaka misel se realizira šele tedaj, ko jo nekdo zgrabi in stori vse, da postane meso.

Za vsako naših ustanov je potreben krog ljudi, ki se z ljubeznijo in voljo predajo stvari, pa bomo zgradili mnogokaj, čemur se je odprla pot z gibanjem učiteljstva v zadnjem času. Čujem tožbo, da takih ljudi nimamo dovolj, toda povedati moram, da je še vsako zdravo gibanje v smeri napredka rodilo tudi može, ki so izpeljali, kar je bilo potrebno in nujno.

Priporočamo tvrdke, ki so oglašene

v Ročnem katalogu
za šolsko leto 1927/28.

Učiteljski pravnik.

—§ Uredba o stanarini državnih uslužbencev, ki imajo stanovanje od države ali samoupravnega telesa (člen 39. uradniškega zakona).¹

Člen 1. Uslužbenec, ki ima stanovanje od države ali samoupravnega telesa, bodisi v državni ali samoupravni zgradbi, bodisi v zgradbi, ki jo je najela država ali samoupravno telo, prejemajo stanarino, predpisano v členih 35., 36., 37. in 38. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih, po odredbah te uredbe.

Člen 2. Stanovanje, ki ga ima uslužbenec od države ali samoupravnega telesa (stanovanje v naravi), sme biti tudi njegovo službeno stanovanje, t. j. stanovanje, ki pripada uslužbencu v korist službe same in v katerem mora stanovati po službeni dolžnosti.

Glede vsakega stanovanja v naravi mora določiti pristojni minister, ali je to stanovanje službeno stanovanje ali pa stanovanje, v katerem ni treba, da bi moral uslužbenec stanovati v korist službe, kolikor ne bi bilo to že predpisano drugače.

Člen 3. Uslužbenec, ki imajo stanovanje v naravi, prejemajo, ne glede na to, ali je stanovanje službeno ali ne, samo razliko med stanarino, ki jim pripada po zakonu, in vrednostjo stanovanja, v katerem stanujejo. Če je vrednost stanovanja večja od stanarine, ne prejemajo stanarine, pa tudi ne plačujejo odškodnine za večjo vrednost stanovanja.

Člen 4. Če stanovanje v naravi ni službeno stanovanje, sme dovoliti pristojni minister uslužbencu iz veljavnih razlogov, da stanuje izven tega stanovanja. Če provzroča uslužbenec v stanovanju, ki ni njegovo službeno, nered in nemir, in sicer bodisi sam, bodisi kdo iz njegovega hišnega gospodarstva, mu sme prav tako minister odvzeti stanovanje. V obeh teh primerih pripada uslužbencu zakonska stanarina, če more država kako drugače ukoristiti do-tično stanovanje.

Člen 5. Vrednost stanovanja se ugotavlja po legi hiše in stanovanja, po številu, velikosti, kakovosti in udobnosti prostorov (sob, jedilne shrambe itd.), po eventualnih drugih prejemkih (voda, kurjava, razsvetljava, kopalnica itd.) in po površini, kakovosti in kulturi zemljišča, ki pripada k stanovanju, in sicer po najemini, ki se plačuje ali bi se morala plačevati glede na krajevne razmere.

Člen 6. Vrednost stanovanja se ugotavlja na podstavi skupnega mnenja, ki ga odda starejšina urada, pri katerem dotični uslužbenec slušuje, in finančni uradnik, ki ga odredi pristojno finančno oblastvo.

Če se omenjena organa ne zedinita, je treba postopati na podstavi mnenja, ki ga odda oblastno gradbeno oblastvo.

Odločbo o ugotovitvi vrednosti stanovanja izda pristojni minister ali njegov pooblaščen organ. Ta odločba je izvršna.

Člen 7. Vrednost stanovanja v naravi se ugotavlja vsako peto leto; vendar pa se sme v posrednih primerih, po izkazani potrebi, ugotoviti tudi izven tega roka.

Člen 8. Razmerje med državo (samoupravnim telesom) in državnim uslužbencem, ki uživa stanovanje v naravi, ni najemniško.

Člen 9. Vrednost vseh stanovanj v naravi državnih uslužbencev, ki imajo pravico do stanarine po zakonu o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih, se mora ugotoviti po odredbah te uredbe najkasneje v enem mesecu od dne, ko stopi ta uredba v veljavo.

Člen 10. Ta uredba, izdana na podstavi pooblastitve v členu 251. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih z dne 31. julija 1923., ima glede na odredbo člena 94. ustave moč zakona ter stopi v veljavo z dnem, ko se razglaši v »Službenih Novinah«.

V Beogradu, dne 8. junija 1927.; št. 36.360.

Minister pravde:

Minister pravde: dr. M. Srškić s. r.

Ministrski svet je v seji z dne 6. junija 1927. usvojil gorenji predlog gospoda ministra pravde in odobruje, da se proglasi kot uredba ministra pravde.

Predsednik ministrskega sveta, minister za notranje posle: Velja Vukičević s. r.

(Podpisi ostalih ministrov.)

¹ »Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca« z dne 17. junija 1927. št. 133/XXXIX. Uradni list št. 67. I. 1927.